

30. januar 2019

Sagsnr.
2019-0029872

Dokumentnr.
2019-0029872-1

Sagsbehandler
Margit Smedemark-Andersen

Aflæggerbordsnotat: Orientering om eksisterende indsatser ift. ordblindhed og læse-skrivevanskeligheder i Københavns Kommune

På Børne- og Ungdomsudvalgmøde d. 23. maj 2018 efterspurgte udvalget en orientering om:

1. Eksisterende indsatser ift. ordblindhed og læsevanskeligheder i Københavns Kommune
2. Mulige perspektiver ift. at styrke indsatsen ift. ordblindhed og læsevanskeligheder i Københavns Kommune

I Københavns Kommune er rammerne for kommunens læse-skriveindsats og ordblindeindsat fastlagt i styrelsesvedtægtens bilag 9 og kommunens Læsepolitik.

Nedenfor i notatet er angivet, en overordnet beskrivelse af kommunens arbejde med elevers hhv. læse-skrivevanskeligheder og ordblindhed. Der er forskel på, hvordan man griber indsatsen an på de forskellige almenskoler i kommunen inden for den givne ramme. Læse-skrivevanskeligheder og ordblindhed er en lidt undefinerbar størrelse, idet man kan være ordblind eller have læse-skrivevanskeligheder i forskellige grader.

Hvad er læse-skrivevanskeligheder?

Læse-skrivevanskeligheder defineres i mødet mellem elev og tekst. Ifølge Carsten Elbro får eleven vanskeligheder, hvis teksten er for svær i den givne situation/undervisning, og elev dermed ikke kan indfri de krav, der stilles i undervisningen. At have Læse-skrivevanskeligheder kan have flere for forskellige årsager bl.a. tosprogethed, kognitive udfordringer og specifikke vanskeligheder herunder ordblindhed.

Hvad er ordblindhed?

Ordblindhed er en vedvarende funktionsnedsættelse, som kan have store konsekvenser for håndtering af skriftsprog (læsning, stavning og

Fagligt Indhold og Kvalitet

Gyldenløvesgade 15
1600 København V

EAN nummer
5798009371201

skriftlig formulering). Ordblindhed kan også have konsekvenser for andre sproglige områder end det rent læse- og stavetekniske, fx problemer med forskellige dele af læseforståelsen og faglig læsning/læsning i fagene f.eks. fysik og historie.

De sociale og psykologiske følgevirkninger af ordblindhed kan give begrænsninger i forhold til uddannelsesvalg, mangel på selvværd og selvtillid og et betydeligt større tidsforbrug til alt, der har med læsning og skriftlig formulering at gøre.

Årsager til ordblindhed skal hovedsageligt findes inden for neurologi, genetik og sprogpsykologi. De omgivende miljømæssige faktorer har imidlertid stor betydning og påvirkning. Disposition for ordblindhed er arvelig. Det gælder for både de karakteristiske vanskeligheder ved læsning og skrivning og for usikkerheden i forbindelse med isolering af sproglyde i sammenhængende tale.¹

Udvikling i læsning i Københavns Kommune

Resultaterne af de nationale test i læsning i København svarer generelt til udviklingen på landsplan, hvor resultaterne i læsning på 2. og 8. klassetrin er på niveau med 2017, og med et fald i læsning på 4. og 6. klassetrin. København har haft fremgang i resultaterne for læsning over en femårig periode, og kommunen ligger fortsat over eller på niveau med landsgennemsnittet.

Ad 1) Eksisterende indsatser ift. ordblindhed og læsevanskeligheder i Københavns Kommune

Københavns Kommune arbejder kvalificeret og systematisk med elever, der har massive læse-skrivevanskeligheder og/eller ordblindhed.

I indskolingen sker den tidlige opsporing af elever med ordblindhed og læsevanskeligheder i form af sprogtest og læsetest som f.eks. "Risiko for skriftsproglige vanskeligheder", der kan hentes gratis på Undervisningsministeriets hjemmeside. Testene tager på alle skoler i alle indskolingsklasser f.eks. obligatorisk sprogvurdering i

---

¹ Læsevanskeligheder, Carsten Elbro 2007, 2012, 2017

børnehaveklasse, gruppeprøver med stigende sværhedsgrad med fokus på bogstav-lydforbindelser, og at sætte disse lyde sammen til ord i hhv. 1. og 2. klasse.

Skolerne har forskellige muligheder for at afdække ordblindhed, når en elev har læse-skrivevanskeligheder og udviser tegn på ordblindhed. F.eks. benyttes individuelle læseprøver (f.eks. IL-prøver, Elbros ordlister, DVO (dansk videnscenter for ordblindhed)) og den digitale ordblindetest fra Undervisningsministeriet 2016 (der kan benyttes fra slutningen af 3. klasse). Afdækning af ordblindhed foretages af skolens læsevejleder.

Når diagnosen er stillet via ressourcecentret skal skolen iværksætte handlingsplaner, der bl.a. omhandler følgende konkrete indsatser med henblik på at sikre elevens deltagelsesmuligheder i den daglige undervisning:

- Sikre materialers tilgængelighed i digitalt format
- Inddrage flere modaliteter, så eleverne tilbydes flere indgange til læringsfællesskabet i form af f.eks. pc, lyd, film og anden visuel understøttelse.
- Sikre at der i undervisningen veksles mellem læse – skrive – samtale
- Understøtte mestring igennem modellering ved hele tiden at sikre progression
- Udnytte potentialet i at samarbejde om læring i makkerpar

Jf. Folkeskoleloven er arbejdet med læse-skrivevanskeligheder og ordblindhed skolelederens ansvar, med ofte er det uddelegeret til læsevejleder og klasselærer. Der er altid, ifølge fælles mål, den enkelte faglærer i fagene, der har ansvaret. I praksis understøttes dette af læsevejlederen.

Gennem intensiv læseundervisning sikres det at ordblinde tilegner sig tilstrækkelig læsefærdighed, mens stavning ofte stadig volder

problemer. Især tidlig systematisk læse- og sprogundervisning har vist sig effektiv.²

Af øvrige indsatser målrettet denne gruppe elever på enkelte alment skoler kan f.eks. nævnes holddannelse med fokus på bogstavlyd forbindelse, Læseløft, Vaks kurser, hastighedskurser. Hertil kommer det mere vidtgående tilbud i læseklasser fra 3.-9. klasse på Blågård, Kirkebjerg og Lykkebo skole, hvor eleverne via central visitation er visiteret til en specialpædagogisk foranstaltning samt en 10 klasse, der aktuelt er placeret på kommunens 10. klassecenter i Område Amager.

Support på området

Ifølge styrelsesvedtægten skal der minimum være én uddannet læsevejleder på alle kommunens folkeskoler. På mange skoler er der imidlertid ansat tre til fire læsevejledere, der er tilknyttet skolernes ressourcecentre. Hertil kommer at der er koordinerende læsevejleder i alle fem områder, og at der i nogle områder er ansat ekstra ressourcepersoner, f.eks. i Område Vesterbro/Valby/Kgs. Enghave og Område Amager, med viden om læsning og læse-skrivevanskeligheder.

Til at understøtte hele kommunens læse-skriveindsats kan der endvidere hentes support hos kommunens kompetencecentre. For læse-skriveområdet vil hjælpen typisk hentes hos:

- Blågård Skole, der er kompetencecenter ift. læse- og skrivevanskeligheder
- Strandvejskolen, der er kompetencecenter ift. it
- Øster Farimagsgades Skole, der er kompetencecenter ift. inkluderende strategier og indsatser

Kompetenceudvikling på området

Forvaltningen har i perioden 2015-2017 opkvalificeret de "første" læsevejledere, der blev uddannet med et ekstra modul om læse- og skrivevanskeligheder. Modulet er fra 2013 blevet obligatorisk på læsevejlederuddannelsen.

---

² Socialstyrelsens hjemmeside

Forvaltningen gennemførte i 2018 et temaforløb for alle skolars læsevejledere om ordblindhed i samarbejde med Undervisningsministeriet. Hertil kommer at forvaltningen tilbyder nedenstående kurser gennem BUFakademi:

- Tidlig skriftssprogsindlæring for indskolingsteam, hvortil der er stor søgning
- Faglig læsning for skolens mellemtrin, hvortil der er stor søgning
- Formativ evaluering i dansk/skriftlig fremstilling på 22 skoler i kommunen
- Læsemakkere med 3. og 8. klasse i samarbejde med Københavns Professionshøjskole og lærerstuderende

Tidlig sprogindsats på 0-5 års området

Børne- og Ungdomsforvaltningen har en samlet sprogindsats for børn fra 0-5-år, der understøtter børnenes sproglige udvikling. Den pædagogisk understøttende sprogindsats starter allerede ved barnets første møde med dagtilbuddet i 0-2-års alderen, og det er Dagtilbudsloven, den styrkede pædagogiske læreplan og kommunens Læsepolitik, der danner rammen om dette arbejde. Fra barnet fylder 3 år og op til 5-års alderen, er der en række tiltag, der understøtter barnets sproglige udvikling. I København er der særligt fokus på at vi finder børnene tidligt, og der er i de senere år blevet sprogvurderet flere 3-årige børn.

For børn der scorer under 15 i sprogvurdering udarbejdes der en handleplan for det enkelte barn i samarbejde med barnets forældre. Handleplanen udarbejdes af institutionens pædagog med inddragelse af hhv. tale-hørelærere og sprogvejledere fra områdernes tværfaglige support. I København er der truffet politisk beslutning om, at alle de børn, der er sprogligt udfordret (scorer under 15 i sprogvurderingen) sprogvurderes igen som 5-årige (inden skolestart). Det nye sprogvurderingsmateriale giver ligeledes mulighed for en løbende opfølgning ift. progression i barnets sproglige udvikling.

Handleplanen sikrer at der systematisk arbejdes med barnets sproglige udvikling både i institutionen og derhjemme. Det

pædagogiske arbejde med at understøtte barnets sproglige udvikling indtænkes i de pædagogiske aktiviteter og rutiner i institutionens hverdag, og det bygger på de ti understøttende sprogstrategier, tematiseret sprogarbejde og dialogisk læsning (fra sprogpakken). Den styrkede pædagogiske læreplan, der implementeres 2019, medfører at sproget tydeligt skal indtænkes i alle lærerplanens temaer.

Med henblik på at understøtte kvaliteten i institutionernes sprogmiljø er der uddannet sprogansvarlige pædagoger i alle institutioner i København. Hertil kommer at der er ansat én sprogvejleder i alle kommunens fem områder (to på Nørrebro/Bispebjerg), der jævnligt mødes med de sprogansvarlige pædagoger.

Børn med særlige sproglige udfordringer understøttes ligeledes af områdets tale-høre-lærere, der står for rådgivning og vejledning ift. institutioner og forældre, og undervisning af børn med særlige sproglige udfordringer. Endvidere understøttes det sprogpædagogiske arbejde i institutionerne gennem Københavns Kommunes pejlemærker om hhv. "Sprogindsatsen – *muligheder gennem sprog*" og "Forældresamarbejde – *forældrepartnerskab*" (0-5 årsområdet).

I 2017 vedtog BUU at der i hhv. 2018 og 2019 skal afsættes ekstra midler til kompetenceudvikling af pædagoger ift. sprogtilegnelse. Dette udmøntes gennem praksisnære forløb i områder, klynger og enkelte institutioner. Der er særligt fokus på ledelsesunderstøttelse af institutionen sprogmiljø, og opbygning af netværk for de sprogansvarlige i klynger og netværk.

Hertil kommer at det nyudviklede sprogvurderingsmateriale (udviklet af Børne- og Socialministeriet), der blev implementeret i Københavns Kommune pr. 1. januar 2018, sætter fokus på hhv. den tale-sproglige udvikling og den før-skriftlige udvikling, der har betydning for den senere læse-skriveudvikling.

Den tidlige sprogindsats kan ikke fjerne ordblindhed og tilhørende læse-skrivevanskeligheder, men den kan reducere omfanget af den senere specialpædagogiske indsats til de børn, der senere viser sig at være ordblinde eller at have store læse-/skrivevanskeligheder.

Ligesom den kan medvirke til at alle børn og unge klarer sig fagligt bedre i skolen.

Lovgivningen og styrelsesvedtægten vedr. læse- skrivevanskeligheder herunder ordblindhed

Fra august 2017 har forældre én gang i skoleforløbet fra den 1. marts på 4. klassetrin retskrav på, at der foretages en ordblindedetst af deres barn jf. Folkeskolelovens § 3b stk. 2.

Børne- og ungdomsforvaltningen har i juni 2017 udarbejdet retningslinjer for brug af testning af ordblindhed og anvendelse af digital test i København, der bygger på ministeriets retningslinjer på området.

Derudover er der i Styrelsesvedtægtens bilag 9 retningslinjer, der gælder specifikt for Københavns Kommune ift. særlig læseplan for dansk/læsning:

"I København gælder, at såfremt den enkelte elev ved udgangen af første klasse ikke har erhvervet sig de grundlæggende afkodnings- og læseforståelsesstrategier, skal der senest i 2. klasse gennemføres individuelle tiltag, som kan sikre, at eleven i løbet af 2. klasse erhverver sig sådanne strategier."

Læsepolitik i København - 0-18 år

Børne- og Ungdomsudvalget i Københavns Kommune vedtog i 2009 en Læsepolitik. Formålet med læsepolitikken er, at kommunens børn og unge tilegner sig de faglige, personlige og kulturelle kompetencer, der er nødvendige for at gennemføre en ungdomsuddannelse mv. I den forbindelse er det af afgørende betydning, at børn og unge opnår sikre kompetencer i læsning og skrivning. Læsepolitikken skal:

- Støtte børn og unge i at tilegne sig et sprog, begreber og symboler, så sproget kan bruges til tænkning, planlægning og kommunikation med andre børn, unge og voksne
- Styrke såvel fagligt svage som fagligt stærke børn og unges læsefærdigheder

- Give børn lyst til at læse og skrive og derigennem udforske verden

I Læsepolitikken stilles der krav om at den enkelte skole og det enkelte dagtilbud udarbejder en handlingsplan gældende for institutionens virke på læse-skriveområdet.

Det er således skolens ansvar at beskrive, hvordan elevens undervisningsmæssige behov dækkes inden for rammerne af klassens undervisning og ligeledes at sikre et fagligt differentieret undervisningsmiljø, som tilgodeser flest mulige elevers undervisningsmæssige behov. På den enkelte skole har læsevejlederen opgaven med at tilrettelægge opfølgende indsatser.

Ad 2) Mulige perspektiver ift. at styrke indsatsen ift. ordblindhed og læsevanskeligheder i Københavns Kommune

Forvaltningen har hhv. d. 8. november 2018 og 10. januar 2019 afholdt workshops med sektoren om at styrke indsatsen vedr. ordblindhed og læsevanskeligheder i København.

På de to workshops deltog bl.a. skoleledere fra de tre læseklasserækker, repræsentanter for områdernes tværfaglige support, Kompetencecenter LÆS på Blågårds Skole, læsevejledere, sprogvejledere og fagkonsulenter fra området.

Formålet med de to workshops var at identificere områder, hvor indsatsen ift. ordblindhed og læsevanskeligheder i København kan styrkes yderligere og evt. ske tidligere. Forvaltningen arbejder videre med området i løbet af 2019. Essensen fra de to workshops er, at der er mange gode indsatser i gang, og at der er behov for at kigge nærmere på skolernes systematik især ift.:

- Tidlig opsporing og iværksættelse af supplerende undervisning
- Ressourcecentrenes arbejde ift. understøttelse af elever med læse-skrivevanskeligheder, og
- Faglærernes kompetencer på området.